

APPLICATIONS OF CALLIGRAPHY FOR THE CREATION OF ARTWORKS OF AN INTERDISCIPLINARY NATURE

Svetoslav Kosev, Simeon Zhelev

"St. Cyril and St. Methodius" University of Veliko Tarnovo, Bulgaria
kosevs@gmail.com

Abstract: European Calligraphy has a millennial history that has been marked by various stages and vicissitudes that influence modern aesthetic tendencies in calligraphy and typography. In the forthcoming conference will be presented some interesting examples of fundamental calligraphy scripts and their interpretations, as well as the preparation and realization of illustrations in graphic prints (lithography). The final result are artistic books inspired by Dante Alighieri's Divine Comedy poem, and in particular the Hell part, as well as Gustav Dore's graphics. The books are enriched with specially made cases, that further fortify the creative pursuits of the authors and to arouse interest in the viewer. The interdisciplinary approach and complex tasks, including 3D graphics and virtual reality, present a new read on book, illustration and calligraphy.

Keywords: Calligraphy; Interdisciplinary; Virtual Reality; 3D Graphics; Artistic Book; Lithography

ПРИЛОЖЕНИЯ НА КАЛИГРАФИЯТА ПРИ СЪЗДАВАНЕ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯ С ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН ХАРАКТЕР

Светослав Косев, Симеон Желев

Великотърновски университет "Св. св. Кирил и Методий", България

Резюме: Европейската калиграфия има хилядолетна история, която е белязана от различни етапи и превратности. Те оказват влияние на съвременните естетически тенденции в графичния дизайн, типографията и изкуството да пишем красиво. На предстоящата конференция се представят няколко примера за основни калиграфски шрифтове и техните интерпретации, както и подготовката и реализацията на илюстрации в графичен отпечатък (литография). Крайният резултат са артистични книги, вдъхновени от поемата „Божествена комедия“ на Данте Алигиери и по-конкретно частта „Ад“, и придружаващите графики на Густав Доре. Артистичните книги са подплатени в специално създадени кутии, които допълнително обогатяват творческите търсения, предизвиквайки интерес у зрителя. Интердисциплинарния подход и поставените комплексни задачи, които включват триизмерна графика, виртуална реалност, литография, книжен дизайн и т.н., представят нов прочит върху книгата, илюстрацията и калиграфията.

Ключови думи: калиграфия, интердисциплинарен, виртуална реалност, триизмерна графика, артистична книга, литография

Хилядолетната еволюция на европейската Калиграфия е белязана от различните културни епохи и исторически превратности. Те оказват влияние на съвременните естетически тенденции в графичния дизайн, типографията и изкуството да пишем красиво. През вековете възникват множество калиграфски шрифтове, които в последствие влияят на създаването на типографските шрифтове (Yonchev, 1971), (Gogov, 2018), (Meulman, Eeuwens, 2013), (Hundertmark, Hartl, 2017), (Harris, 1995). Основните и най-влиятелните калиграфски образци в европейската традиция на красивото писане са: капиталис монументалис, който преди да бъде „изрязан“ в камъка е изписван с четка, капиталис квадрата, унциал, каролингски минускул, текстура квадрата, ротунда, фрактур, швабахер, хуманистичен минускул, канчелареска или т. нар. италик, копърплейт или т. нар. англе. В българската традиция в изписването на кирилицата имаме три силно характерни шрифта: устав, полу-устав и везани букви (вяз).

В художествения проект, в който взех активно участие: „Превъплъщенията на книгата“, използвам някои от изброените по-горе калиграфски шрифтове. Всеки един от тях има свое звучене, пропорция и характерни елементи. Използваните шрифтове разбира са с леки изменения и интерпретации, за да могат напълно да се потопят в тематиката и сюжета.

Идеята за този проект дойде от доц. Косев, като аз бях поканен в малко по-късен етап. В началото целта бе да се направят серия графики по литературни произведения. В процеса на фокусиране и изчистване на идеята доц. Косев се спря върху вдъхновяващата книга „Божествена комедия“ на Данте Алигиери и по-конкретно частта „Ад“. Зад този проект стои и друга идея, да се реализира художествено произведение чрез редица техники и методи, които се различават съществено, като се цели да се стимулира експериментирането, освобождаване от невидимите граници в художествените среди, както и да се разширят способите за създаване на произведения в изобразителното изкуство. Тази интердисциплинарност в конкретния

случай включи в себе си тримерна графика, 3D скулптиране, софтуер за двуизмерна графика, калиграфията и т.н. Крайните художествени продукти от проекта „Превъплъщенията на книгата“ бяха представени под формата на ръчно изписани калиграфски надписи, литографски отпечатьци, ръчно създадени книги и кутии към тях, както и виртуална реалност.

В неформален разговор с Петър Лазаров (виден художник в областта на графичните изкуства и изкуството на книгата), доц. Косев реши да обогати своята концепция с допълнителни артистични книги (област, в която имам силни интереси и натрупан опит), които да бъдат създадени от някои от литографските отпечатьци. Освен калиграфските текстове, аз се заех и с ръчната изработка на книгите-обекти или т.нар. още артистични книги. За всяко едно произведение, което създаде доц. Косев, се подготви по една бройка артистична книга (уникат). Процесите и интердисциплинарните подходи, през който се премина, неимоверно обогатиха крайните художествени произведения (литографските отпечатьци и артистичните книги). Чрез комбинирането на различни техники и методи, както и проведените експерименти, заедно с доц. Косев създадохме проект, който надхвърля границите на всеки един метод и техника взет по отделно. Книгата, илюстрацията, съпътстващата калиграфия, вече могат да бъдат приети по-нов и различен начин.

В проекта „Превъплъщенията на книгата“ използвам най-различни изразни средства. За всяка една артистична книга и калиграфски надпис използвам сравнително сходна последователност на работа, въпреки това експериментите не са малко и често се случва да използвам нови подходи и методи. С оглед на това да не се впускам в допълнителни размишления, ще се фокусирам над едно произведение и етапите на работа, характерни за него.

Всяко едно от създадените произведения, които са част от художествения проект „Превъплъщенията на книгата“ започва с доц. Косев. По свое усмотрение и творчески търсения той решава и избира коя песен (част) от „Ад“ на Данте Алигиери да използва за вдъхновение, за да създаде своето произведение. В малко по-късен етап, когато има вече ясно определена композиция, аз се намесвам, като създавам

калиграфски надписи, които са част от текста на конкретната песен. Калиграфията и нейното композиране се решава така, че да се подчертаят формите и водещите линии. Понякога калиграфският надпис е съставен от цяла строфа, а понякога от отделни стихове. Но това решение зависи от предварително зададената композиция и идеята текста да бъде съобразен със създаденото изображение. Така текстът става подвластен на илюстрацията, обратното на това, което е прието в литературата – илюстрацията е подвластна на текста. Тази обърната концепция загатва демоничното звучене, което е в синхрон с тематиката и цялото произведение на Данте.

Всеки един калиграфски шрифт, който съм използвал се премисля и скицира внимателно преди да бъде приложен към художествената интерпретация на доц. Косев (фиг. 1). Значителна част от калиграфиите са готически и носят по-агресивно звучене. Причината за това е, че много от илюстрациите са свързани с демони и тъмни същества описани в „Ад“, които, логично, носят негативно звучене или са агресивно настроени. Друга причина е, че много от религиозните текстове също са изписани с готически шрифтове, което създава впечатлението за художествена творба базирана на религиозни текстове.

фиг. 1 Подготвителни скици.

В произведението „Данте Алигиери-Божествена комедия-песен 13“ (фиг. 2) включих няколко калиграфски текста, които са взети, както името говори, от песен (част) тринайсета на „Ад“ от „Божествена комедия“ на Данте Алигиери.

фиг. 2 „Данте Алигиери-Божествена Комедия. Песен 13“

Използвани са две строфи и два стиха с текст, които най-добре описват и комуникират със създаденото изображение. Тази аморфна структура съчетана с редица механични и органични части много добре описва текста:

„нокте стърчат им дълги на краката,
по тез дървета чудни те стоят
и пълнят с страшни викове тъмата.“
„Защо ме късаш тъй без съжаление?“
При туй от него черна кръв изби
и пак каза: „Защо туй озлобление?“

Особено първата строфа, много ясно и категорично може да повлияе на зрителя в своята представа, а втората строфа да въздейства върху емоционалното му състояние. Първата строфа ми предостави контекста, в който да мисля за вида калиграфски шрифт. Идеята за клони, дървета и дълги нокти на краката, остана в съзнанието ми. Начупеността и разклоняването бяха водещи при изписването (фиг. 3).

**фиг. 3 Калиграфски букви "й", "р", "т", "о", част от
новосъздадения калиграфски шрифт.**

Като водещи калиграфски шрифтове използвах елементи от Ранно готическия шрифт, който има междинна роля и се явява като преход от античност към готика (от Унциал към Текстура квадрата) и елементи от редовните букви от калиграфския шрифт Фрактур (фиг. 4) със заострените си и агресивни завършвания. В случая реших да не използвам силното начупване от Фрактур, за да не стане прекалено тежък.

фиг. 4 Фрактур

На места използвам все още присъстващата мекота от Ранно готическия шрифт (фиг. 5), което препраща към аморфността на главното изображение.

А агресията и заострянето от Фрактур, напомнят на клоните и дългите нокти на краката. Разбира се трябва да спомена пропорциите на калиграфския текст. Те са съобразени отново с готическите шрифтове. Ръчно изписаните букви са с кондензирани пропорции и сравнително къси асцендъри и десцендъри, за сметка на това

междуредовото пространство е увеличено, за да не създават твърде тежки петна в картинното пространство, както и да не привличат твърде много внимание от акцента – аморфната сфера.

abcdefghijklmnop
qrstuvwxyz

фиг. 5 Ранно готически шрифт

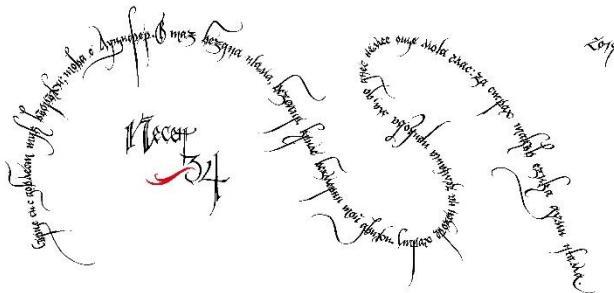
На фиг. 3 и фиг. 6 се може да наблюдаваме мекотата от ранно готическия шрифт и всички излизания от буквите, който дават усещането за разклонение. За да придобият буквите още повече характер, използвах и триъгълно „а“ (вдъхновено от шрифта Унциал), от което изведох и буквите „м“, „л“ и „я“ (фиг. 6). В Конкретния случай в шрифта Унциал не присъстват кирилските знаци. Затова използвах друг тип изписване на буквата, с малко по-старовремски принцип, в който буквата е съставена от други две букви (лигатура): „и“ и „а“ (фиг. 6).

л а м ъ и а

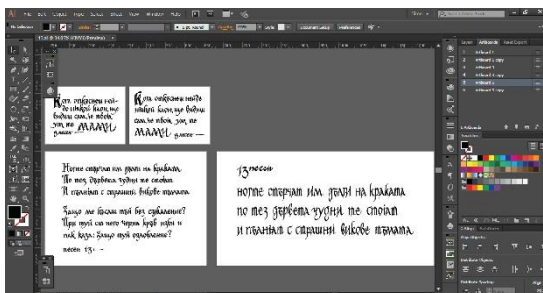
фиг. 6 Част от буквите, вдъхновени от шрифта Унциал.

След като уточних и изведох всички нужни ми букви за калиграфския шрифт към производението „Данте Алигиери-Божествена Комедия. Песен 13“, пристъпих към неговото реализиране. Всичко премина по традиционния начин за калиграфията. Плоско скосено метално перо, перодръжка, туш и специална хартия, която нито да попива твърде много, нито да задържа туш. Композирането на текста се реши също в традиционен стил с текстово каре подравнено отляво. За разлика от други текстове (в следващите художествени произведения от проекта „Превъплъщенията на книгата“), някои от които бяха композирани по криви линии (фиг. 7).

фиг. 7 Калиграфски текст по крива.

фиг. 8 Финален вариант в софтуер за векторна графика

След този традиционен за калиграфията процес на ръчно изписване, се пристъпи към неговото подготвяне за дигитална обработка. Сега идва въпроса, ако един калиграфски шрифт ще бъде дигитализиран, какъв е смисъла той да бъде правен по конвенционалния начин. Причината е, че въпреки всичко, перото, туша и хартията оставят следи, текстури, които съчетани с красивите букви създават богатство от форми, петна и линии. А това е и една от идеите на доц. Косев: съчетание на дигиталното с аналоговото. За дигитализацията се премина през няколко етапа. Първият е сканирането, чрез което не се губи детайл от качеството на изображението и се избягват перспективните изкривявания, които биха могли да се появят при заснемането с фотоапарат. Следващата стъпка премина през софтуери за векторна (фиг. 8) и растерна обработка, които се ползват най-вече да се подготви калиграфския текст за финалното дигитално произведение. Освен това се правят и леки

поправки в разрядката, междубуквеното пространство или конструкцията на някои букви (ако има такава нужда).

фиг. 9 Огледален изглед, подготовка за литографско отпечатване.

При завършването на дигиталното произведение с всички свои композиционни особености, фигури, линии, текстури, калиграфски надписи и т.н. доц. Косев подготвя творбата за отпечатване в техниката литография. Тук няма да се впускам в подробности, но накратко казано, изображението се обръща огледално и се прави цветоотделка (ако крайният литографски отпечатък ще е с повече от един цвят). Всичко това е породено от спецификата на техниката литография. При която, за да постигнем нужния резултат, трябва да обърнем огледално изображението (фиг. 9). След отпечатването от литографския камък (в конкретния случай алуминиева плака) изображението отново се обръща огледално, т.е. то става с оригиналния си вид, предвиден, в началото. В допълнение на това, ако искаме да имаме повече от един цвят, се правят допълнително камъни (или алуминиеви плаки), които да са съставени само от елементи на изображението с нужния цвят, като се отпечатват върху вече направения отпечатък.

Самият процес на отпечатване също има допълнителни специфики, но те не са в моята специализация. Урмдрукерът Румен Райков също се включи в проекта ръководен от доц. Косев. Райков спомогна със своите знания в областта на литографията, като отпечата по професионален начин литографските отпечатъци (фиг. 10). Финалните литографии бяха в ограничен тираж, като за всяка една

творба отделихме с доц. Косев по едно копие за създаването на книгите и придружаващите ги кутии.

фиг. 10 Румен Райков и процесът на литографско отпечатване.

фиг. 11 Схема за изрязване и сгъване за създаване на кóла.

Всяка една кóла от книжното тяло е създадена на сходна основа, но в следствие с придружаващи експерименти, които са уникални за всяка книга и кутия. Схемата за създаване на всяка една кóла е следната – литографският отпечатък се разделя на четири равни реда и колони, образувайки 16 страници (всяка една книга е съставено от 16 страници). По тази схема се подрязва листа по определен начин (червените контури, които редуват посоките си), като в следствие елементите се сгъват съчетавайки се в една кóла (фиг. 11).

Интересен момент в този тип изрязване и сгъване е, че се създава на случаен принцип композиция и последователност в странирането на книгата. Някои страници стават огледални на други, което води до най-разнообразни резултати. Също така странирането „изрязва“ цялото изображение и създава разказ в полу-абстрактни по-

малки изображения, което дава предпоставки за допълнителни смислови значения (тук се разчита предимно на въображението на зрителите). За да стане все пак цялостна книга, се добавят корици, които да бъдат в тон с художественото произведение. В конкретния случай, който е свързан с песен 13 от „Ад“ на Данте Алигиери, се постарах корицата да бъде в тон с цветовата гама на литографския отпечатък. Черният цвят е преобладаващ, а червеният се използва за акцент. Добавих черни текстури, като използвах и техника на колажиране, за да придам допълнителен обем на книгата. Към корицата на книгата са добавени различни по вид и цвят хартия, боядисан с черен спрей дървен фурнир и кора от дърво. Дървото, разбира се, е препратка към текста и основния обект (аморфната планета фиг.2) на литографския отпечатък. Кутията към книгата се разви по сходен начин, като целта ми бе да наподобя максимално аморфната планета. Колажът е водещата техника използвана при създаването на кутията. Метал, дърво, стъкло, пясък, вълна и др. са комбинирани по такъв начин, че да симулират и допълнително да представят в пространствен обект сцената от песен 13. Позволих си също така да използвам и калиграфия по корицата на книгата и кутията. При корицата заложих скрит текст, който да накара зрителя да се потопи в имагинерния свят, представен от доц. Косев. А при кутията използвах калиграфски десен, който да придаде текстура и богатство във формите. Крайният резултат на произведението „Данте Алигиери-Божествена Комедия. Песен 13“ са литографски отпечатък в ограничен тираж, книга и придружаваща кутия към нея (фиг. 12).

фиг. 12. Книга и придружаващата я кутия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Интердисциплинарността на проекта „Превъплъщенията на книгата“ е нужна поради комплексността на поставения проблем от доц. Косев. На пръв поглед калиграфията не е нужна, но при решението от създаване на книжен носител и неговото издигане на друго ниво, калиграфията става допълнителен проводник на идеи. Нейната реализация открива нови хоризонти и дава допълнителни художествени, естетически и философски пластове, от които зрителя може да черпи информация и идеи. Приложението на калиграфията може да бъде използвано, както в традиционни форми на изкуството, така и в най-различни технологични и съвременни проекти свързани с визуалните изкуства. Тя е един допълнителен инструмент в арсенала на един художник. Без нея може, но с нея светът оживява и става по-красив.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- Gogov, Kiril (2018).** ABV Grafichen Dizajn, Kniga Vtora (in Bulgarian), Publisher: NHA, Sofia, Bulgaria, book 2, ISBN 978-954-2988-45-8 // [Гогов Кирил "АБВ Графичен Дизайн" Книга втора [Книга]. - София : НХА, 2018. - Том II. - ISBN 978-954-2988-45-8].
- Harris, David (1995).** The Art of Calligraphy: A Practical Guide to the Skills and Techniques. - London : DK ADULT, 1995. - ISBN-10: 1564588491.
- Hundertmark, Christian; Harl, Patrick (2017).** The Art of Writing Your Name: Contemporary Urban Calligraphy and Beyond, Publisher: Publikat Verlags- und Handels GmbH & Company KG, 2017, p. 288, ISBN: 978-3-939566-50-2 // [Hundertmark Patrick Harl & Christian The Art of Writing Your Name: Contemporary Urban Calligraphy and Beyond [Книга]. - Germany : Publikat, 2017. - ISBN: 978-3-939566-50-2].
- Meulman, Niels Shoe; Eeuwens, Adam (2013).** Calligraffiti: The Graphic Art of Niels Shoe Meulman, Publisher: From Here to Fame Pub., 2010, ISBN 978-3-937946-21-4 // [Meulman Niels "Shoe" Calligraffiti [Книга]. - Berlin : From here to fame publishing, 2013. - ISBN 978-3-937946-21-4].
- Yonchev, Vasil (1971).** Shrifatt prez vekovete (in Bulgarian), Publisher: Balgarski hudozhnik, Sofia, Bulgaria, 1971 // [Йончев Васил Шрифътът през вековете [Книга]. - София : Български художник, 1971].

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО:
ОПАЗВАНЕ, ПРЕДСТАВЯНЕ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE:
PRESERVATION, PRESENTATION, DIGITIZATION

Съставители
Петко Ст. Петков
Галина Богданова

Editors
Peĭko St. Peĭkov
Galina Bogdanova

Материалите в сборника са обект на авторско право. Разрешава се безвъзмездното ползване на техни електронни/ хартиени копия само за лична употреба или обучение, при пълно цитиране на текущата страница и след писмена декларация от цитиращия за липса на търговски намерения.

This work is subject to copyright. Open and free of charge use of digital/hard copies of publications is granted only for personal or educational use, with full citation of the current page, and after written declaration of the quoting side for not-commercial intention.

© Авторски колектив, 2020

© Authors` Group, 2020

Техническо редактори:
Калина Сотирова-Вълкова
Николай Ноев
Паскал Пиперков

Technical editors:
Kalina Sotirova-Valkova
Nikolay Noev
Paskal Piperkov

НАЦИД регистрационен № 1209
Научна поредица: том 6, брой 2 (9)/2020
Science series: vol. 6, issue 2 (9)/2020
NCID Registry No. 1209

www.math.bas.bg/vt/kin

ISSN: 2367-8038